

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΦΑΣΗ Β (2013-2014)

Πλαίσιο Σχεδιασμού και Οργάνωσης Διδασκαλίας

Ενότητα που αφορά στη διδασκαλία (βάσει του σχολικού γλωσσικού εγχειριδίου):
«Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα» (Ενότητα 10, Β΄ τεύχος)

Τάξη: Δ΄ Δημοτικό Σχολείο: Μακεδονίτσα Β΄

Ημερομηνία: 17-03-2014

Δίκτυο Σχολείων ΕΔΕ: Ελένης Σίππη-Χαραλάμπους

Για τον σχεδιασμό και την οργάνωση της διδασκαλίας συνεργάστηκαν οι:

Κλειώ Κουνναπή (Εκπαιδευτικός) και Άννα Γεωργίου (Σύμβουλος Ελληνικών)

1. Συνοπτική παρουσίαση ανάπτυξης της ενότητας

1.1. Τι έχει προηγηθεί της διδασκαλίας:

Μέσα από την προεπισκόπηση της ενότητας «Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα» τα παιδιά κατέγραψαν τις προβλέψεις τους σχετικά με το θέμα που διαπραγματεύεται η ενότητα, γεγονός που οδήγησε στο βασικό ερώτημα-προβληματισμό «Πώς επικοινωνούμε στη σύγχρονη ζωή;». Με τη χρήση της τεχνικής της ιδεοθύελλας, τα παιδιά έδωσαν προκαταρκτικές απαντήσεις στο ερώτημα αυτό, επισημαίνοντας τη σπουδαιότητα των διάφορων τρόπων επικοινωνίας. Αφού οργάνωσαν τις απαντήσεις τους, με κριτήριο το μέσο επικοινωνίας, δημιουργήθηκε ένας αρχικός εννοιολογικός χάρτης. Ακολούθως, επιλέχθηκαν για επεξεργασία τα πρώτα κείμενα του βιβλίου («Παιχνίδια με τις λέξεις», «Γλωσσική αυτοβιογραφία», «Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους»), με βάση την επαλήθευση ή όχι των υποθέσεων των παιδιών, αναφορικά με το ερώτημα που διερευνούσαν. Στα μαθήματα που έγιναν, σχετικά με τα δύο πρώτα κείμενα της ενότητας, τα παιδιά ανέδειξαν τη σπουδαιότητα της επικοινωνίας τόσο με τους ανθρώπους όσο και με τα ζώα του περιβάλλοντός τους, δίνοντας ανοίγματα για διάφορους άλλους τρόπους επικοινωνίας, πέρα από την προφορική ανθρώπινη γλώσσα. Στο μάθημα που προηγήθηκε του συγκεκριμένου (της διδασκαλίας που τυγχάνει παρακολούθησης), έγινε μια πρώτη επεξεργασία του κειμένου «Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους», με επαλήθευση της αρχικής τους υπόθεσης ότι η νοηματική γλώσσα συνιστά έναν εναλλακτικό τρόπο επικοινωνίας. Η εστίαση του μαθήματος αφορούσε θέματα κατανόησης (π.χ., επεξήγηση εννοιών όπως «νοηματική γλώσσα», «χειλεαναγνώστρια», προβάλλοντας και συζητώντας σχετικό φιλμάκι διδασκαλίας στη νοηματική από τη Σχολή Κωφών).

1.2. Δείκτες Επιτυχίας και Δείκτες Επάρκειας της συγκεκριμένης διδασκαλίας:

Κατανόηση και Παραγωγή Προφορικού λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	

1. 3. Συνδέουν κείμενα (δικά τους και άλλων) με συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο, εστιάζοντας στην αναγνώριση και απόδοση της οπτικής του πομπού	1.3.2. Παρουσίαση νέων πληροφοριών, που δηλώνουν ή υπονοούν επικοινωνιακές προθέσεις, κοινωνικά χαρακτηριστικά, παραδοχές, οπτικές για την νοηματική γλώσσα ως εναλλακτικός τρόπος επικοινωνίας
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
2.1. Αξιοποιούν γλωσσικά, παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία, για να συζητήσουν και να συνεργαστούν αποτελεσματικά με διαφορετικούς συνομιλητές σε ζεύγη, σε ομάδα ή στην ολομέλεια	2.1.2. Γλωσσικά στοιχεία για ανάπτυξη ή και τήρηση ενός θέματος, εναλλαγή συνομιλητών, δήλωση συμφωνίας ή διαφωνίας (π.χ., λέξεις και φράσεις περιεχομένου, σύνδεσμοι, επιρρήματα, τυποποιημένες φράσεις, επανάληψη γνωστής πληροφορίας, αυτοδιορθώσεις),
3. Αξιολογούν και κρίνουν ένα κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.1. Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα ενός κειμένου, συνδέοντάς την με την οπτική του συγγραφέα	3.1.1. Μέσα παρουσίασης περιεχομένου (γλώσσα, εικόνες, μορφοποίηση) και σχέση με την οπτική του συγγραφέα

Κατανόηση Γραπτού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.3. Συνδέουν νοήματα κειμένων με συγκεκριμένο πλαίσιο, εστιάζοντας στην οπτική του συγγραφέα	1.3.1. Σχέση κειμένου με συγκεκριμένη θεματολογία ή και προβληματισμό που αφορούν σε κοινωνικά ζητήματα (π.χ., νοηματική γλώσσα ως εναλλακτικός τρόπος επικοινωνίας)
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
2.4.2.3. Αναγνωρίζουν συμβάσεις που αφορούν στη δομή αφηγήσεων	2.4.2.3.1. Σχεδιασμός, οργάνωση και παραγραφοποίηση αφηγηματικής πλοκής (τοποθέτηση - πρόβλημα - κορύφωση - λύση - επίλογος), στήσιμο σκηνικού με εμπλουτισμένες περιγραφικές λεπτομέρειες για τον χώρο, τον χρόνο και τους ήρωες (π.χ., ηλικία, σχέσεις και αλληλεπίδραση ηρώων, συναισθήματα, σκέψεις, κίνητρα, δράσεις, αντιδράσεις στα γεγονότα)
2.4.2. Κατανοούν <u>αφηγήσεις</u> , εστιάζοντας στον ρόλο του ρεαλιστικού ή και του μυθοπλαστικού στοιχείου ως στοιχεία αντικειμενικότητας ή υποκειμενικότητας	2.4.2.1.1. Χρόνοι ρημάτων (αόριστος, παρατατικός, ενεστώτας, συνοπτικός μέλλοντας, παρακείμενος), λειτουργία ιστορικού ενεστώτα, χρονικές προτάσεις, λέξεις ή φράσεις που χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά – μεταφορικά, τροπικά επιρρήματα, μετοχές
3. Αξιολογούν και κρίνουν ένα κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.2. Κρίνουν τον τρόπο προσέγγισης του ίδιου θέματος σε ένα ή διαφορετικά κείμενα σε σχέση με πιθανούς αναγνώστες	3.2.1. Ομοιότητες και διαφορές στοιχείων περιεχομένου σε διαφορετικά κείμενα (π.χ., στην παρουσίαση θεμάτων, χαρακτήρων, σκηνικών)

1.3. Τι προγραμματίζεται να γίνει στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδασκαλίας (χρονική διαδοχή ενεργειών εκπαιδευτικού-παιδιών, παράμετροι εστίασης της διδασκαλίας, δραστηριότητες κ.λπ.):

Αρχικά θα γίνει περιληπτική επαναφορά του θέματος που τυγχάνει διαπραγμάτευσης αυτή τη χρονική περίοδο, όσον αφορά τους τρόπους επικοινωνίας στη σύγχρονη ζωή, αξιοποιώντας τον υπό εξέλιξη εννοιολογικό χάρτη. Σε αυτό το πλαίσιο, επαναφέρεται το υπό επεξεργασία κείμενο «Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους», μέσω της ανάγνωσης, από τα παιδιά, αποσπασμάτων από το κείμενο που τους άρεσαν ιδιαίτερα, αιτιολογώντας τις επιλογές τους ή και με χρήση της θεατρικής σύμβασης «διάδρομος σκέψης». Δίνεται έμφαση στα συναισθήματα της ηρωίδας του κειμένου ενώ, παράλληλα, αναδεικνύεται η σχέση της με τα υπόλοιπα πρόσωπα της ιστορίας (ένα από αυτά είναι και ο αρθρογράφος). Η δραστηριότητα αυτή αναμένεται ότι θα οδηγήσει στον εντοπισμό κειμενικών συμβάσεων του συγκεκριμένου αφηγηματικού άρθρου, κάνοντας διακειμενικές συσχετίσεις με άλλα κείμενα που έχουν ήδη τύχει επεξεργασίας είτε σε αυτή την ενότητα είτε σε προηγούμενες ενότητες. Αξιοποιώντας τις αναφορές για τη σχέση αρθρογράφου και ηρωίδας, τα παιδιά θα κληθούν να καταθέσουν τις απόψεις τους, όσον αφορά την οπτική που ο αρθρογράφος παρουσιάζει για την Ευγενία και, ταυτόχρονα, σε σχέση με αυτόν τον «εναλλακτικό» τρόπο επικοινωνίας. Επομένως, το ερώτημα-προβληματισμός που είχε τεθεί από την αρχή αναμένεται να επαναπροσδιοριστεί, ως προς το πόσο αποδεκτή είναι η νοηματική γλώσσα ως «εναλλακτικός» τρόπος επικοινωνίας. Αναμένεται, επίσης, ότι ο εννοιολογικός χάρτης θα συμπληρωθεί αναλόγως. Με στόχο την αποκωδικοποίηση αυτής της θετικής οπτικής του αρθρογράφου, για αποδοχή της νοηματικής γλώσσας, τα παιδιά εντοπίζουν πώς το έχει επιτύχει, με τη χρήση συγκεκριμένων γλωσσικών και μη γλωσσικών μέσων. Έμφαση δίνεται στις λέξεις/φράσεις που δηλώνουν τρόπο, ως ένα από τα λειτουργικά κυρίαρχα γραμματικά φαινόμενα για δόμηση της συγκεκριμένης θέσης. Έτσι, και με βάση τον διαθέσιμο χρόνο, τίθεται ο προβληματισμός κατά πόσο η οπτική «αποδοχής» που παρουσιάζει ο αρθρογράφος αντιπροσωπεύει, συνήθως, την πραγματικότητα. Αφού τα παιδιά καταθέσουν τις απόψεις τους στην ολομέλεια, υποκινείται άμεσα ή έμμεσα η ανάγκη για μελέτη μαρτυριών κωφών ατόμων που επικοινωνούν με τη νοηματική γλώσσα. Με αυτόν τον τρόπο, αρχίζει η αντιπαραβολή του άρθρου του βιβλίου με επιπρόσθετο υλικό, αξιοποιώντας μαρτυρίες από τη Σχολή Κωφών, μέσα από τις οποίες προβάλλονται διαφορετικές οπτικές για το πώς οι «άλλοι» αντιμετωπίζουν τον συγκεκριμένο τρόπο επικοινωνίας. Το μάθημα της ημέρας ολοκληρώνεται με την καταγραφή, από τα παιδιά, των απόψεων που έχουν διαμορφώσει μέχρι αυτό το σημείο, όσον αφορά την αντιμετώπιση του υπό διαπραγμάτευση τρόπου επικοινωνίας από την ευρύτερη κοινωνία. Η εν λόγω δραστηριότητα, παράλληλα, λειτουργεί και ως μορφή αξιολόγησης. Επιπλέον, θα επιχειρηθεί η υλοποίηση διαβαθμισμένων ασκήσεων εμπέδωσης του υπό έμφαση γραμματικού φαινομένου.

Γενικότερα, η συγκεκριμένη διδασκαλία αποσκοπεί στο να αναδείξει στοιχεία, όπως τα ακόλουθα:

- Ευέλικτη ανάπτυξη ενότητας γύρω από συγκεκριμένο θέμα που ενδιαφέρει και έχει νόημα για τα παιδιά.
- Στοχευμένη και αποτελεσματική αξιοποίηση σχολικού εγχειριδίου (κειμένων και ασκήσεων), σε συνδυασμό με συμπληρωματικό υλικό.
- Εσωτερική συνοχή μεταξύ των δραστηριοτήτων μιας διδασκαλίας και του συνόλου των διδασκαλιών μιας ενότητας.
- Διδασκαλία γλωσσικών/γραμματικών φαινομένων, με τρόπο επικοινωνιακά, συγκεκριμένα πλαίσιο, που να αναδεικνύει τον λειτουργικό ρόλο τους στον λόγο.
- Άσκηση μέσω «γυμνασμάτων» γραμματικής / παραγωγής γραπτού λόγου, όπου χρειάζεται, με βάση και τις αρχές της διαφοροποίησης / διαβάθμισης εργασίας στην τάξη.
- Ανάπτυξη στρατηγικών και δεξιοτήτων που αφορούν τα διάφορα επίπεδα αναγνωστικής κατανόησης και κριτικής προσέγγισης των κειμένων.
- Αξιοποίηση θεατρικών συμβάσεων για υποστήριξη της διδασκαλίας της γλώσσας.
- Επιλογή συμπληρωματικού υλικού για ανάδειξη ποικίλων οπτικών του θέματος, αλλά και με παιδαγωγική ευαισθησία όσον αφορά τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα.

1.4. Τι προγραμματίζεται να ακολουθήσει μετά τη διδασκαλία:

Νοούμενοι ότι τα παιδιά θα παρουσιάσουν τις απόψεις που κατέγραψαν στο προηγούμενο μάθημα και θα επιδειχθεί από μέρος τους αυξημένο ενδιαφέρον, μπορεί να συναποφασιστεί η συλλογή περισσότερων πληροφοριών, ώστε να αποκτήσουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα, να συνεισφέρουν με τον δικό τους τρόπο στην εξάλειψη σχετικών προκαταλήψεων/στερεοτύπων και να ευαισθητοποιήσουν τους άλλους. Προγραμματίζεται, έτσι, η επεξεργασία και συνεξέταση επιπρόσθετων μαρτυριών κωφών ατόμων ή και άλλων εμπλεκόμενων κοινωνικών ομάδων (π.χ., εκπαιδευτικοί στη Σχολή Κωφών, γονείς κωφών παιδιών), γεγονός που θα δώσει την ευκαιρία για επανάληψη-εμπέδωση ήδη διδαχθέντων γραμματικοσυντακτικών φαινομένων, μέσω των οποίων προβάλλονται οι διάφορες οπτικές για το θέμα. Επιπλέον, μπορεί να οργανωθεί επίσκεψη στη Σχολή Κωφών και αλληλογνωριμία με τα παιδιά της σχολής ή πρόσκληση ενήλικων κωφών ατόμων και λήψη αντίστοιχων συνεντεύξεων. Στις τελικές δράσεις των παιδιών μπορεί να περιληφθεί η παραγωγή τρίπτυχων/αφισών που θα αναρτηθούν στο σχολείο ή στην ιστοσελίδα του σχολείου, αλλά και η παραγωγή κειμένων όπως είναι ένα τραγούδι ή μια θεατρική παράσταση, με τη χρήση και της νοηματικής γλώσσας. Επικοινωνιακός στόχος αυτών των κειμένων είναι η παρουσίασή τους σε κοινή εκδήλωση με αποδέκτες τόσο τα παιδιά του σχολείου όσο και παιδιά από τη Σχολή Κωφών, με τα κατάλληλα, για την περίπτωση, μηνύματα συνύπαρξης, αποδοχής και ισότητας.

2. Διδακτικό Υλικό (π.χ., κείμενα και ασκήσεις από σχολικά εγχειρίδια και τυχόν συμπληρωματικό υλικό):

- Κείμενο Β.Μ. «Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους» (προβολή μέσω της αντίστοιχης ιστοσελίδας του «Ψηφιακού Σχολείου» <http://ebooks.edu.gr/2013/allcourses.php>, μέσω διαδραστικού πίνακα, για τη μέγιστη αξιοποίηση εργαλείων της τεχνολογίας, με πρόσθετη αξία, στην επίτευξη συγκεκριμένων διδακτικών στόχων).
- Συμπληρωματικό κείμενο «Μαρτυρία κωφής νοσοκόμας» (βλ. Παράρτημα).
- Επαναπλαισίωση ασκήσεων Β.Μ. 1,5,6,7 (σελ. 90-93) και Τ.Ε. 1,2 (σελ. 25).
- Εννοιολογικός χάρτης

Παράρτημα

α) Συμπληρωματικό κείμενο : «Μαρτυρία κωφής νοσοκόμας»

«Το μοναδικό μου πρόβλημα ήταν τα ακουστικά. Πολλές φορές τα παιδιά με κοροΐδευαν ή με ρωτούσαν γιατί φοράω ακουστικά. Αυτό με ενοχλούσε πολύ. (...) Τελειώνοντας το δημοτικό, μου ζήτησαν να υποδυθώ τον κύριο ρόλο στη χριστουγεννιάτικη γιορτή του σχολείου. Ήταν για μένα μεγάλη πρόκληση. Από τη μια ήταν μια ευκαιρία να αποδείξω σε όλους τις δυνατότητες μου. Από την άλλη φοβόμουν το ενδεχόμενο της αποτυχίας. Το να βγω μπροστά στο κοινό και να μιλήσω, με φόβιζε. Στο τέλος τόλμησα και δοκίμασα! Το αποτέλεσμα: ΘΡΙΑΜΒΟΣ! Στην αίθουσα παραστάσεων όλοι παρακολουθούσαν την παράσταση με μεγάλη προσοχή! Στο τέλος όλοι ήταν πολύ συγκινημένοι και με χειροκρότησαν με ενθουσιασμό. Η αίσθηση αυτή με βοήθησε να αντιμετωπίσω το ψυχολογικό πόλεμο που είχα με την είσοδό μου στο Γυμνάσιο Αποστόλου Παύλου. Εκεί συγκεντρώθηκαν παιδιά από διάφορα σχολεία της Πάφου. Δεν ήξεραν για το πρόβλημά μου, δεν μου μιλούσαν καθαρά, δεν με αποδέχονταν. Πικραινόμουν πολύ κι όταν γύριζα στο σπίτι έκλαιγα. Με το πέρασμα του χρόνου τα πράγματα άλλαξαν και τα παιδιά έγιναν πιο φιλικά μαζί μου. (Ελενα Λαζάρου) Προσοχή»

Υλικό από τη Σχολή Κωφών

β) Υπό εξέλιξη εννοιολογικός χάρτης

